

מראי מקומות- שבועות י"ט

(א) ור"ע, איידי דבעי למיכתב בהמה וחי' לכדרכי, כתיב נמי שרץ- הק' הרמב"ן, ולשי' ר' אליעזר דלא ס"ל דאמרי' כאן כל פרשה שנאמרה ונשנית וכו', א"כ למה צריך התורה לכתוב חי'. ומעיקרא רצה לתרץ דבא התורה לומר דס"ל לר"א דצריך לדעת אם טמא משום שנגע בנבלת חי' או אם נגע בנבלת בהמה. ואע"ג דשיעור של שניהם שוים, מ"מ ס"ל לר"א דמדיני ידיעה צריך לדעת איזה מהן נגע. אלא דדחה זה, וכ' דבאמת מסתבר דאין צריך לדעת אם נגע בחי' או בבהמה, אלא צריך הא דכתי' חי' להדרשה שהובא בספרי (ואע"ג דמדברי הספרי משמע דבאמת דרשי' מבהמה, לפי ר"א באמת דרשי' ממה דכתיב חי').

(ג) מתעסק- פרש"י נתכוין לחתוך את התלוש וחתך מחובר, נתכוון לאשתו ונזדמן לו אחותו, זהו מתעסק ופטור. וע' בתוס' דחולק על רש"י (מלבד מש"כ דרש"י לא דק לענין אחותו, דהא מתעסק בעריות חייב), וס"ל דהיכא דמכוין לחתוך תלוש ונמצא שדבר זה הוא מחובר, גם זה נקרא מתעסק ופטור. וע' בקהלות יעקב (שבת ל"ד) להגדיר מתעסק לפי שי' התוס' (דלרש"י יש לפרש בפשוטו, דמתעסק היינו מי שמכוין לעשות מעשה שהוא באמת מעשה היתר, רק דלבסוף לא עשה מעשה זה אלא מעשה אחר), "דכל דבר שהאדם עושה מחמת טעות ידיעה, חשיב שוגג, וכל שעושה מחמת טעות ראי' וטביעון עית, זה נחשב מתעסק", ע"ש מה שהביא דוגמא לזה, ואכמ"ל.

(ב) פרט למתעסק- ע' בשו"ת רעק"א (קמא, סי' ח') שכ' "וני"ל דבר חדש, דמה דממעטין מאשר חטא בה פרט למתעסק, לא דמתעסק לא נעשית העבירה כלל, לא דמקרי עבירה בשוגג. ואן בשוגג כהאי ממעטין מאשר חטא בה דפטור מקרבן, אבל מ"מ מקרי שגגת איסור". ושם בשולי המכתב הוסיף ליישב עפ"ז קו' תוס' כאן. דהק' תוס', דלכא' משמע מהגמ' דהעלם מקדש פטור לגמרי, אף מחטאת קבועה (דלא כר"ת), ולמה, מהיכי תיתי דפטור מחטאת, הרי עבר איסור חטאת בשוגג. וע"ז תי' רעק"א דבעצם הא דהעלם מקדש קשה, למה חייב בכלל, הרי מתעסק הוא, דאינו יודע דזה מקדש, וס"ל דבית אחר הוא, וא"כ לכא' פשוט דפטור על הכל, וא"כ לכא' אין שייך כלל לחייבו על העלם מקדש. וע"ז השיב רעק"א דלדבריו א"ש, דמצד חיוב עולה ויורד, אין פטור מתעסק כלל, דהא מתעסק מעשה עבירה הוא, ולכן צריך לבוא מצד הא דהקרא מדבר רק לענין העלם טומאה, ולא לענין העלם מקדש, ומטעם זה פטור מעולה ויורד. משא"כ לענין חטאת קבועה, בזה אין חילוק בקרא, אבל אין צריך שום קרא למעט העלם מקדש מחטאת, לפי שהוא מתעסק, וממילא פטור מחטאת.

(ד) העלם זה וזה בידו מהו- פי' החזון איש (חו"מ ליקוטים סי' כ"ד לסוגיין), "י"ל דמבעי לי' אם טעם פטור העלם מקדש מפני שהוא קרוב לאונס כיון שלא ידע שבית זה מקדש לא הו"ל למזדהר, ולפ"ז גם בהעלם זה וזה פטור, או דטעם הפטור מפני שהוא קרוב למזיד, כיון שלא נעלם ממנו הטומאה מבעי' למזדהר, ולפ"ז העלם זה וזה חייב".

(ה) הלך בראשון ונכנס, וכו'- כ' תוס' דלא מיירי ברה"י, דאם הי' ברה"י, אז אפי' אם נכנס לאחר שהלך על שביל א' חייב, לפי שספק טומאה ברה"י טמא, אלא מיירי ברה"ר, ויש לו חזקת טהרה. אולם ע' בחי' הגר"ח על הש"ס (אות שי"ד) שדייק מדברי הרמב"ם דס"ל דאפי' ברה"י אמרי' דפטור אם הלך בראשון ונכנס לבהמ"ק, והק' דלמה לא אמרי' דספק טומאה ברה"י טמא ודאי. וכ' להוכיח דמה דאמרי' דספק טומאה ברה"י טמא ודאי, אין הביאור דחידוש התורה דאמרי' דבאמת נגע בטומאה, רק דנתחדש דבספק טומאה יש כאן דין טומאת ודאי. ולפי"ז ביאר, דכיון דלגבי נזיר אמרי' דאינו מגלח מחמת הדין טומאה, אלא דמגלח רק אם נגע במת במציאות, א"כ אף דיש לו דין טומאת ודאי, מ"מ הרי אין כאן ודאי מציאות

לשעבר, כיון דע"כ מיירי דיודע שאכל (דאל"כ אנוס הוא), א"כ אדרבה, טפי י"ל דודאי לא רצה לישבע לשקר והי' דעתו על כזית. וברש"ש הוסיף סברא דכיון דרק בלהבא אוסר על ידי דבורו, רק בכה"ג כוונתו בכל שהוא. א"נ לאידך גיסא, דלפי מש"כ המל"מ דבדרך כלל כוונתו לאכילת התורה, א"כ י"ל דכל זה רק כשבא לאסור עליו, אבל לשעבר, דאינו בא לאסור עליו כלום, י"ל דשפיר הוי כוונתו לכל שהוא, וצ"ע.

שבועה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב, (י) **דברי ר"ע, אמרו לו, וכו'- ובביאור מחלוקתם, כ' המשנה למלך (שבועות ד', א') דלא יתכן לומר דנח' על סתם דעת בני אדם, אם על כל שהוא או על סתם אכילות שבתורה. ולכן כ' די"ל דכ"ע מודו דלשון בני אדם הוא מכוון לכל שהוא, אלא דנח' בהא דאמרי' דאזלי' בתר לשון בני אדם, האם זה רק היכא דאינו חולק על לשון התורה, אבל היכא דחולק על לשון התורה לא אזלי' בתר לשון בני אדם, או דלמא אפי' היכא דחולקים על לשון התורה, מ"מ אזלי' בתר לשון בני אדם [אולם ע' בחוס' (נדפס לקמן כא): דמשמע דבאמת נח' באם הי' כוונתו כאן לכל אכילות שבתורה, או אם אמרי' דכיון דכאן מחמיר עליו התורה לומר דחייב אף על דיבור, לכן כוונתו אף לכל שהוא, וצ"ע].**

של טומאה, וא"כ אין נזיר מגלח על טומאה כזו. ואם אין נזיר מגלח עליו, א"כ ג"כ פטור בביאת מקדש, דהא קיי"ל דכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליו, אינו חייב עליו על ביאת מקדש. וא"כ, אף שיש לו דין טומאה ודאית, מ"מ אין לו הדין של טומאה ודאית במציאות, ולכן אינו מביא קרבן.

הלך ראשון ונכנס והזה ושנה וטבל והלך בשני ונכנס חייב- כ' הקובץ הערות (ט"ו, י') דאף דבכל הליכה בפני עצמו הי' טהור מטעם חזקה, מ"מ לא נשתנה הדין ממה שהוא באמת. וא"כ, אף דבכל כניסה בפנ"ע הי' יכול לסמוך על החזקה ולהכניס, מ"מ כיון דלפי האמת ודאי נכנס בדרך טומאה ונטמא, וא"כ שפיר חייב קרבן.

כאן עשו ספק ידיעה כידיעה- כ' החזון איש (חו"מ ליקוטים סי' כ"ד, לסוגיין) דהיינו רק אם הי' כל פעם החטא ספק בשביל שהידיעה הי' ספק, ואח"כ ע"י ב' הכניסות נעשה הידיעה ודאית והחטא ודאית, אבל אם הי' טמא מספק ונכנס לבהמ"ק ואח"כ ידע דבאמת נכנס, לא הוי ספק ידיעה זו כמו ידיעה, ופטור.

מהו דתימא כי לית לי מקראי, אבל בגמ' אית לי, קמ"ל- כ' המהרש"ם דא' הק' לו מהרא"ש בב"ק דכ' דהלכה למשה מסיני הוא רק לגרוע, וא"כ מהו הצד דבא הלמ"מ כאן לחדש דחייב קרבן. ותי' דהא גופא, ס"ד של הגמ' הוא דליתא כן, דבאמת אפי' להוסיף אמרי' הלמ"מ, קמ"ל דהלמ"מ הוא רק לגרוע. ועוד תי' דגם זה נקרא לגרוע למ"ד דחולין בעזרה מן התורה, וא"כ שפיר הוי לגרוע, לומר דלא הוי חולין בעזרה.

שבועות שתיים בתרא

שבועה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב, (ט) **דברי ר"ע- ע' ברש"ש וחשק שלמה שכתבו להסתפק בדעת ר"ע, היכא שנשבע לשעבר דלא אכלתי, ובאמת כבר אכל כל שהוא, האם חייב קרבן או מלקות לפי ר"ע, דאפשר דדוקא בשבועה דלהבא ס"ל לר"ע דדעתו של אדם לאסור עצמו בכל שהוא, אבל**